

İdarehane

İzmir Türk Ocağı
dairei mahsusa

FİKİRLER

Abuna

Seneliği «24» nusha
itibariyle «300»
kuruştur

Cilt: 2

15 Mart 1929

Sayı : 35

MUSAHABE

Yanlış bir görüş

Yokarıya yazdığımız satırları bir çocuk velisi tarafından faal ve kıymetli bir muallim hanıma gönderilen bir mektuptan alıyorum . Okunurken anlaşıyor ki bu satırlarda galeyanlı, meyüs bir ruhun şedit bir tehdit ve isyanı var. Hayatı yalnız bir gözlükten gören, eski mektep hayatının öldürücü tesirlerinden kendini kurtarmıyan bir çocuk velisi bu günkü terbiyede çocuğun faaliyetini tecessüsünü, yarın dahil olacağı cemiyet için elzem tecrübe ve malumatını bizzat toplamaya çalışmasını aykırı ve manasız buluyor . Yeni programlarımızda ki muvaffakiyetimizi bundan daha açık gösteren canlı bir misal tasavvır edemem .

Kaydedelim ki bu satırları yazan çocuk velisi hissinin ve itiyatlarının esiridir . Onun içindir ki his ve itiyadına uymıyan her hareket karşısında

« Mektebe çocuk yolhyan bir peder sıfatıyla mekteplerde bir çok muallim tebeddülüne şahit oldum . fakat hiç birisiyle bu sonuncusu kadar müteessir ve hatta müztarip olduğumu tahattur edemiyorum . Bu muallim hanım kolleksiyon meraklısı olmak gerek . çünkü derse başladığı günden itibaren ikinci sınıf talebesini, ismi hatıra gelebilen her maddeden kolleksiyon teşkil etmeğe icbar ediyor » Mektubun diğer bir yerinde de « bu muallim müfrit, nevi şahsına münhasır bir tabiata maliktir » Uzun ve manasız tafsilattan sonra ise; « çocuğun faaliyet ve tecessüsü bir taraftan kesemi, diğer taraftan kütüphanemi tahribe başladı . Devletin ve milletin muhtaç olduğu ekonomiye muvafık bir usulü tedris ihtiyar edilirse halk mekteplerden soğuyacak yerde celbolunur . »

ruhunun bir reaksiyon duyması gayet tabiidir . Mektep hayatını devamlı bir itaat ve karanlık bir esaret içinde geçiren bir insan cemiyet için de, hayatın icbarıyla atılan her adımı tehlikeli gören ve midyalar gibi hareketsiz bir halde yerinde büyüyen bir mahluktur .

Unutmamalıyız ki her neslin kendine mahsus fikirleri ve tahassusatı var ? neslin bütün tefekkürat ve yaşayış tarzını aynen yarınki cemiyeti teşkil edecek nesle enjekte etmek hayatın ve cemiyetin gayesi olan terakkiyi ortadan kaldırmak demektir .

Taassup ve fikrî esaretin, sert bir rüzgâr gibi, eski cemiyetler üzerinde hüküm sürdüğü asırlarda o cemiyetler asırlarca yerlerinde saydı . Kadın yüzünün kapalı bulunması, memlekette san'at namına bir şey yetiştirmemesi bir matbaa kurmak teşebbüsünde bulunan

bir vezirin ayaklarına ipler bağlanarak sokaklarda sürüklenmesi, bir neslin yaşadığı hayatın, Medreseler ve eski mektepler vasıtasıyla, aynen diğer bir nesle enjekte edilmesinden ileri gelmiştir . Terbiye tarihimiz diğer tarihimiz gibi, kanlı ve karanlık bir devrin aynen tekrar ve ihyasıdır ; Eski mektep, çocukları bir dinleyici vaziyetinde bırakmak, yalnız onların hafızalarına hitap etmek, çocuğun faaliyet ve tecessüsüne ait heyecanları, tehdit ve dayakla söndürmekle cemiyete mukavemetsiz, korkak insanlar yetiştiriyordu .

Eski mektep çocuğu öldürüyor, eski muallimin manasız tahakküm ve gayesine göre aynı seviyede insanlar yetiştirmek istiyordu . Tarihte balıklara altın saçan bir mecnunu padişah tanımak medreselerin yetiştirdiği menfi ruhlu zava-

Profesör Ferrierin İzmir Konferansları

- 5 -

KIZLARIN TERBİYESİ

«İzmir Kız Muallim Mektebi talebesine verilmiştir.»

Hamım Kızlar

Ben bu musahabemi Profesörleriniz ve askeri ve mülki erkân huzurunda vermekle beraber bu akşam bilhassa sizlere hitap, sizleri alakadar edecek meselelere temas etmek istiyorum.

Evvelâ kendi elişlerimiz neticesinde meydana getirdiğiniz eserlerden bana ve refikama verdiğiniz güzel armağanlardan ve mektebinize hüsnü kabulünüzden dolayı sizlere çok teşekkür ederim. Bunlar bana da imâ mektebinizi ve sizleri hatırlatacaktır. Ben bu akşam size Muhterem cemiyette kadının ve bilhassa hanım muallimlerin oynayacağı rolden bahset-

mek istiyorum. Kadın şimdiki âlemde gittikçe daha ziyade artan bir rol oynamaktadır. Eevvelden Kadın: fakir tabaka arasında, iş hayvanı gibi; zengin tabaka arasında da lüks eşya gibi telakki ediliyordu. Şimdi ise kadın, ailede hakiki mekiini almıştır. Kadın hayatını harici işle kazanmak mecburiyetinde kalmış olsa bile unutmuyalım ki o, yarım annesidir. Bu gün kadın erkek müsavi sayılmaktadır. Bununla beraber hukukan ve haysiyeten olan müsavat, bir iş bölümünde icap ettirmektedir: kadın evin dahili iktisadını, erkek harici iktisadını temsil eyler. Bundan başka kadın küçük

çocukların tabii bir mürebbisidir. Kadın bu sıfatıyla, erkek çocuklardan istikbalin cümhuriyetçi vatandaşlarını ve kızlardan yarımın annelerini teşkil eder. İşte modern hayatta kadının vs asıl rolü Psikoloji, Bilhassa Foydün psikolojisi gösteriyorki en derin intibalar ilk çocukluk devresinde hakkonmaktadır. Bu devrede alınan sevinç ve keder intibaları bütün hayat boyunca tesirini gösterir. Anneler, bu ilk devrede çocuğun ruhunu teşevvüşe uğratacak tesirlerden çocuğunu korumağı bilmelidir.

Kezalik çocuğuna bütün hayat boyunca meş'ale olabilecek nur, hayat zevki ve muhabbeti vermeğı bilmelidir.

lıların seciyesini teşkil ediyordu.

Yeni mektep hür bir hayatın, hür tezgâhı; cemiyetin küçük bir numunesidir.

Çocuk orda dinleyici değil yapıcı, hazır bulucu değil araştırmacı, düşünücü ve kendine ait malumatı kendi bulucu ve her şeyden evvel tecrübecidir.

Yeni mektep çocuğa hürmet eder, çocuğa cebri idare ve tahakkümden uzak bulundurur onun karışık kabiliyetlerinin inkişafına ve ona faaliyet ve amelîyat ile içtimai hayatı, mensup olduğu cemiyet için fedakârlık lüzumunu, manevî maddî kudretlerinin tekemmülünü ve faideli şeyler meydana

getirmesini temin eder. Şurasıda aşikârdır ki söz çocuk için haizi ehemmiyet değildir. Asıl haizi ehemmiyet olan bizzat yaptığı şeylerdir?..

Yeni mektebin gayesi yalnız bundan ibaret değildir. Büyüklerin psikolojisi göstermiştir ki kuvvetli ve mes'ut insanlar, çocuklukları mes'udâne geçen çocuklardır. Büyük Rus edibi L. Tolstoy «Çocukluk hatıraları» isimli eserinde bütün bedhini ve bedbahlığını çocukluğunda aldığı itiyat ve intibalara atfediyor.

Haddi zatında bir tecrübesi mukallit, araştırmacı, kolleksiyoncu ve san'atkar olan bir çocuğu fitri kabiliyetlerini

açılması için serbest bir sahada bırakacak yerde onu dört duvar arasında dinleyici bir vaziyette bırakmak onu öldürmektir.

Yeni devirler; yeni fikirlerin meyvasıdır. yeni fikirler hayata uygun bir terbiyenin yetiştirdiği cesur, serbest, seciyeli insanlarda bulunur. Bir çocuk babasının yaşadığı devre ait fikirle değil yaşadığı devrin fikirleriyle yetişecektir.

Bu günkü mektebin gayelerinden biri de çocuğu bu hayata hazırlamaktır. Bir çocuk bir istikbal demektir ve istikbal, bir filozofun dediği gibi, onu yaratanlara daima meğhuldur.

ASIM ISMET

Ben size gârpta kadının, bir meslek edinmek suretiyle, iktisadi ahvale ne suretle karşı durduğunu anlatmak istiyorum. İdeal bir cemiyette Kadın bütün varlığını, Anne olmak işine hasredebilmelidir. Fakat bir cemiyette kadınlar, erkeklerden ziyade işe ve yahut ailesini geçindirmek için erkeğin çalışması kafi gelmese, bu takdirde Kadınların da çalışması icap eder. Umumi harp zamanında binlerce kadın, maalesef fabrikalarda çalışmak mecburiyetinde kaldılar. Fabrika işi en nankör bir iştir. Kadını evinden ve çocuklarından uzaklaştırır. Bu ağır işte kadınları himaye için hususi kanunlar yapılmak mecburiyeti hasıl oldu. Amele annelerin çocuklarına bakmak için çocuk yuvaları tesis edilmek icap etti. Fakat aile ocağından uzak yaşayan bu yorgun annelerden doğan çocuklar yarımın sağları unsurları değildirler. Kadın için nispeten biraz daha az yorucu işi dairelerde çalışmak veya daktiloluk etmektir. Fakat kadına yaraşan en iyi meslek, içtimai işlerdir: himaye etfal işlerinde fakir çocuklara süt dağıtmak, hasta bakıcılık etmek gibi.

Kadın, gerek çocuklarla gerek fakir tabakaların kadınlarıyla olan temasında, işini bir anne gibi yapabilir. Kızlarımızı bu işlere, kızları bu içtimai işlere hazırlamak maksadıyla açtığımız vs. (École de service sociale) namını verdiğimiz mekteplerde yetiştirmekteyiz. Fakat kadına yaraşan en iyi en asil iş şüphesiz muallimlikdir. Demin kadınları himaye için kanunlar ydılmasından bahs-

ettim. İlkevel hamil kadınları himaye edecek kanunlar lazımdır. Kezalik Kadının ezilmesine mani olacak ve bununla beraber çocukluktan olgunluğa kadar yetiştirecek kanunlar da lazımdır. Biz İsvicrede, maarif kanunlarının içine, kadını iyi bir surette hazırlamağı vesile olacak maddeler de koydurduk. Bütün işler üç noktada toplanıyor: Birincisi, ev idaresine hazırlanma, ev idaresi terbiyesi. Bunun için Friborgta model bir mektep vardır. Bu mektep te yüzlerce genç kız bir evin sıhhi bir surette nasıl tertip edileceğini tahsil etmektedirler. İkincisi, bütün mekteplerimize çocuk bakımı dersi koyduk. Şimdi bu hususta en ileri giden memleket Amerikadır. Amerikaya bir misafir varınca: onu izaz ve tebci etmek isterlerse, çocuk yuvalarından birine götürürler. Üçüncüsü, kızları anne olma terbiyesine hazırlamaktır. ki bu henüz tamamen temin edilmiş değildir.

Biliyoruz kız çocukları, bebek oyununu pek severler. Amerikalı Stanley Hal, kızların hangi yaşlarda bu oyunu sevdiklerine dair büyük ve meşhur bir anket yaptı. 8 ve 10 yaş arasında bebek oyununu seven kızların bilâhare pek mükemmel anne olduklarını buldu. Binaenaleyh küçük kızların bebek oynaması evidir. On altı yaşında bebek oynayan kızları ben çok gördüm. Kızlara hayvanları bakırmak ve beslemek te çok eyidir. Hayvan beslemek, annelik hissiyatını teşkil ve terbiye eder. Fakat asıl en eyisi mümkün olduğu takdirde kızların küçük çocuk-

larla meşgul olmasıdır. 13,14, 15, yaşlarında bir kız küçük kardaşını bakmağı öğrenmiş olmalıdır. Bu genç kız artık küçük bir çocuk ne yer neler yemez bunları bilmelidir. çocuk kızlar daha sonra, içtimai işlere iştirak etmelidirler. meseâ fakir ailelere gidip çocuklarına bakırmak, yaya kimsesiz dul ve ihtiyar kadınlara yardım edivermek gibi. Sefaletin ne olduğunu öğrenmek ve sefalet düşenlerin yardımına koşmak gibi hayatı zenginleştirecek bundan daha mükemmel başka hiç bir vasıta yoktur. Müstakbel anneleri hazırlıyacak en iyi vasıtalarından biri de şudur: Her kız bir çocuğu uzun müddet tarassut ederek kaydetсин. Bu usulün tatbikinden mütevellit en iyi bir neticeyi ilk evvel İsviçrenin Jüra havalesinde gördüm. Burada çocuklar ya küçük kardaşlarını ve yahut akrabadan birinin çocuğunu tarassut ile kaydediyorlardı.

Her hafta çekiyorlar, ve boylarını ölçüyorlar: böyle aylarca tarassutta bulunuyorlar. çocukların rahatsızlıklarını, hastahklarının sebeplerini arıyorlar; küçüklerin laflarını ve lisanın tekâmülünü not ediyorlar. Neş'e ve seciyesinin sıhhat veya hastalık ile ne kadar sıkı münasebettar olduğunu görüyorlar. bazı kızlar da küçüklerin zekalarını ölçüyorlar. İtalyada dostum (Lombardo Radice) ise, 1923, maarif kanunu mücibince: bir aylık serbest kitabet mevzuları veriyor. Kız talebenin çoğu, meyzu olmak üzere, küçük kardaşlarına ait tarassutlarını kaydetmeğı alıyorlar. Bunlardan bazıları

çocukları günü gününe kaydeden jurnal tutuyor. Ben şimdi size, istikbalin muallim hanımlarının nasıl hazırlamak lazım geldiği hakkındaki fikirlerimi de söylemek istiyorum. Fakat programlardaki derslerden değil. Daha ziyade mektebi, bir aile ve anne bacağına benzetebilecek vasıtalardan bahsetmek isterim. mustakbel talebelerimiz için ders malzemesinin nasıl hazırlanacağı elbet size söylemişlerdir. Siz bilahare talebelerinize ders malzemesini hazırlatırken onlara küçük çocuklara mahsus oyuncaklarda yaptırınız. Böyle olursa onlar, sonra anne olunca çocuklarını meşgul etmeği pek âlâ bilirler. Bu oyunlar basit olmalıdır. Meselâ kibrit kutularından mağaza yapılır ve üstlerine bu kutuların içlerine konulan erzak ismi yazılabilir. Ben kendim, ilk kelimeleri, annemin böyle yapmış olduğu kibrit kutularından öğrenmiştim. şuradan buradan kesilecek resimlerle de böyle bir çok oyuncaklar yapılabilir. Sayıyı da Fındıkla, küçük taşlarla öğretiriz. Muallim olduğunuz zaman, önünüzdeki kız çocuklarının bir gün gelip anne alacaklarını düşünür ona göre hareket ederseniz milletimize büyük hizmet etmiş olursunuz. Halk türkülerini, oyunlarını, danslarını da aynı zihniyetle öğretmelisiniz. Müsiki derslerinde halk türkülerinizi esas alınız. Çocuk oyunları da türlü türlü...

Şüphesiz burada siz onları öğrenirsiniz. Muhtelit sınıflarda muallim olmak sıfatıyla, rolünüzün ne olacağını da söylemek

isterim. Bütün sınıflarda muhtelit terbiye usulünü tatbik etmek yolunu tutmuş bir memlekette sınıfta iki cinsin beraber olmaması, mühim ahenksizliğe sebep olur. Aynı terbiye edilmiş genç kızlar ve erkekler, bilahare hayatta eyi ve tabii arkadaşlık edemezler. Bunun içindir ki Muhtelit terbiyeye, tıpkı bir evdeki kız ve oğlan kardaşlar gibi, en küçük yaştan başlamak lazımdır. bununla beraber muhtelit terbiye usulünde muallim gözlerini dört açmalıdır. çünkü sınıfı bulandırabilecek bazı çocuklar bulunabilir. Bunlar, ekseriya, cümle asabiyesi bozuk çocuklardır. Bunlardaki muvazenesizliğin sebebi aranılmak icap eder. Eğer muallim teşhis edemezse bir doktora da muracaat edebilir. Bazen bu sebep irsiyolabilir; o zaman eyi etmesi pek güçtür.

Sahillerde bir çok ırkların melezleştiği, meselâ İzmir gibi yerlerde bu nevi muvazenesizlere rasgelinebilir. Pek karışık ırkların çocukları pek fena ve yahut, fevkalade faal ve çevik iseler pek eyi olabilirler. Eğer muvazenesizliğin sebebi, ailevi ahvelden mütevellit ise böyle çocuklar eyi edilebilir. Mektep, bu nevi çocuklar için en eyi muhit olacaktır. Bir mektep ne kadar yüksek bir ahlak muhiti yaratmış ise, muvazenesizleri o kadar eyi islah edebilir. Muhtelit terbiyenin muvaffakiyetle tatbiki iki şarta bağlıdır: Küçükten başlamak ve muvazenesizleri atmak. İkinci şart ta faal terbiye usulünü tatbiktir.

Ancak bu usul iledir ki hem kızlara hem oğlanlara adilane muamele edilebilir. Çünkü hem kızlar arasında hem oğlanlar içinde pek muhtelif mizaclar bulunabilir. Evvelki gün sabahleyin ben bir ilk mektepte (Misaki Millide) küçük kızlarla küçük oğlanların faaliyetindeki başkalığı gördüm. Erkek çocuklar kumdan dağlar yapıyorlardı. Bunlar toprağı kazmağı ve sonra dağ yapmağı seviyorlardı. kızlar bu dağcığın üstüne ağaçlar dikeyor ve renklerle süslüyorlardı. Bir kısım erkek çocuklarda tünel açıyor ve tren yürütüyorlardı. Bizdeki çocuklarda böyle yapıyor. Çocuklar her yerde bir (Faal usul), bu suretle her kese kendisine mahsus işi verir. Mektep temsillerinde ve bayramlar için sınıflar hazırlamada da böyledir. Muhtelit terbiyeye en mühim bir yardımcı da (Selfgovernment = kendi kendini idare) usulüdür. Bu usulde her kes, kendinin yapabileceği bir vazife yüklenir. Büyümüş insanların hükümeti arasındaki birincilerde kumanda edenler yalnız erkeklerdir. İkincilerde ise yeni mekteplerdeki cumhuriyetlerde kızlardan da pek mükemmel seflere rasgelinebilir. Muhtelit terbiyenin dördüncü bir enteresan noktası da arkadaşlarını himaye ve yardım edebilecek çocukları keşfettirmeğe yaramasıdır. Hangi çocuklarda babalık ve analık hissinin daha ziyade olduğu anlaşılır. Arkadaşlarını sevk ve idare eden çocuklara rasgelerseniz, bunlara muallim olmağı teşvik ediniz. Ferdleri, kendi is-

Mekteplerde Kooperatif Teşkilatı

(Paul Cuminal) in Cenevre heyetmillet terbiye kongresinde takdim ettiği rapordan:

tidatlarına göre iş tutmuş olan millet ne, mes'uttur. Fakat işlerin en muhteremi terbiye işidir. Eflatun derki: yer yüzünde ilâhi bir iş varsa şüphesiz terbiyedir.

Buna ehil olanları arayıp bulmak pek mühimdir. mesleğinizde muvaffakiyetiniz, malûmatınızdan ziyade seciyeinizin ahengine taallük edecektir.

Seciye üç şeyden mürekkeptir.

- 1 — Hissiyat, kalbin hararet.
- 2 — Fikirlerin vuzuhu
- 3 — İrade sağlamlığı: Sabır ve sebat

Çocukluktan ve gençlikten itibaren ki insan bu üç kuvveti arasında ahenk etmeğe oğraşmalıdır. Çok malûmatlı fakat çocukları idare edemiyen ve mes'ut kılamıyan muallimlere rasgelinebilir. Diğer bazı muallimler de vardır ki malûmatları azdır, fakat mes'ut ve ahenktar bir muhit yaratabilirler. Kendisine Avrupa ve Amerikadan ziyarete gelen, benim mektebimin en eyi ilk mektep muallimlerinden biri bana: (benim küçük talebelerim benden daha âlimdir.) dedi fakat onda kuvvetli bir sevgi ve teşci etmek kadiliyeti var. Onun yanında çocuklar, daima mes'ut ve sıhhattalar. Her ve saadetin, sıhhatı yükselttiği tebeyyün etmiştir. Mekteplerinde mes'ut ve neşeli bir ömür süren çocukların sıhhatları. Mekteplerinde ömürleri can sıkıntısı geçiren çocuklarıkinden daha eyidir.

Mektebini seven ve orada mes'ut olan çocuklardan bazı kendilerinden beklenenden çok daha ziyade terakki eseri gös-

Taavün şirketi para mes'elesidir. Fakat bu paranın yeni bir tarzda işletilmesidir. Taavün şirketi, takip ettiğimiz terekki ve seadeti, umumiyenin bir cüzünü teşkil eder, fakat öyle bir cüz ki çok mühimdir. Cenevre kongresi gibi kendisini tesanüde yakfetmiş bir kongrenin bu işi düşünmesi lazımdır. Bu gaye için yapılması lazım gelen iş fikrimce şudur:

Bir istihlak kooperatifine dahil olmak suretiyle taavün şirketleri teşkil etmek. Mekteplerde taavün şirketlerini himaye ve teşkil etmek, Tedrisat, yalnız taavün şirketinden beklenen hizmetleri değil aynı zamanda taavün teşkilatının basit bir şey olmadığını da öğretmelidir, Taavün teşkilatını, çocuklara ait bir yenilik gibi değil, iş bölümüne sabit temeller hazı-

termişlerdir. Demin söylediğim İsviçreli muallim hanımın: (ben cahilim) demesini, misal veriyorum, zannetmeyiniz değilmi? Yoksa sonra bütün profesörlerimiz, talebemize (cehalet) tavsiye ettiniz, diye bana darılırlar. Fakat şunu tekrar etmek isterim ki seciye ahengi, malûmattan daha mühimdir. Sizdeki seciye ahengi talebenizde parlayacak, ve bu çocuklar vasıtasıyla bütün millette o en yüksek ahenk gittikçe daha ziyade inkişaf edip gidecektir.

Tercüme eden: Kız muallim mektebi

Usul Hocası

M. Rahmi

rıyan, teknik hidematı da yavaş yavaş kendisinde teksif eden bir teşekkül olarak öğretmelidir. Sayı beşerin hüsnü tanzim ve taksimi, her kesin kabiliyetinin hüsnü istimali, hey'eti umumiyenin iyi tanzim edilmemesinden doğmalıdır. Talebeye taavün teşkilatının esaslarını göstermelidir. Mahalli kooperatif mağazalarını, sonrada bunun tâbi olduğu mintaka taavün şirketini, daha sonra da millî ve umumî kooperatifleri göstermelidir. Fakat bu işlere nazari malûmat kâfi değildir. Şirkete dahil her fert, kooperatifin en yüksek işinden en ufak satışa kadar daima ve doğru olarak bilmelidir. Bunun için de iktisadi işlerde salahi-yettar olmak lazımdır. Bilhassa istihsalât, nakliyat, mahalli ihtiyaçları, mahalli ahvale göre tetkik ederek bunları iktisadın umumî kanunlarını tatbik edebilmelidir. Muallimin rolü işte burada müdahale eder. Biliyoruz ki çocuk yalnız dimağıyla değil e'faliyle de öğrenir. Çocuk yaptığı işi bilir. Bütün dünyanın muallimlerine gittikçe kendisini kabul ettiren faal mektebin prensibi işte budur.

Taavün şirketine çocukları alıştırmak için, iptida birlikte çalışmadan başlanır. Nazariyat ameliyatın yerine geçmiyeceği için, mektepler kooperatifi hakkında burada iki misal zikre delim:

Mekteplerde kalem, defter ve saire gibi ihtiyaçları müs- tereken tedarik etmek suretiyle bu teşkilat iptida, iptidai mek- teplerde, sonra talilerde, daha sonra da darülfünunlara kadar tevessü etmiş ve müteaddit memleketlerde çok iyi neticeler vermiştir. Taavün şirketinin nizamnamesini aşağıda nakle- delim :

1— Taavün şirketi, talebe- nin defter, kalem ve saire gibi ihtiyaçlarını tatmin için teşek- kul etmiştir. Aynı zamanda bu şirket, hissedarlar arasında kooperatif hayatın esaslarını telkin edecek ve defter tutma usulünün ilk bilgilerini göste- recektir. Şirket dram, musiki ve ders sahnaları hazırlayabilir.

2— Bir muallim ve dört talebeden müteşekkil bir mec- lis şirkete nazaret eder. Her iki ayda bir azadan ikisi şir- ketin işlerini mümkün olduğu kadar daha çok talebeye tanı- mak için değiştirilir.

3— Şirkete nazaret eden heyet, şirketin işleme ve mü- rakabası hususunda vasi salahi- yete sahiptir. İdare komisyonu hissedarlar meclisine namzet- leri takdim, hissedarlar arasın- daki ihtilâfları hal, hesabı tetkik, hissedarların terbiyesi ve propaganda ile iştigal eder.

Mekteplerdeki taavün şirke- tleri, talebenin yüzlerce, bin-lerce defter, kalem ve saire ihtiyaçlarını temin etmiş ve şirket lehine bir hayılda ka- zanç kaydetmiştir. Kooperatif şirketler hemen hemen dünya- nın her tarafında mekteplerde talebe, muallimler ve memur- lar arasında taammüm et-miştir. Ayrıca zirai kooperatifler deşayamı zikirdir. Zirai kooperatiflerde talebe muayyen bir arazi dahilinde

ON SENE EVVEL

(Eski yazılar, kesilmiş saçlara benzerler. Onlar kadar kıymetsiz, unutulmuş ve perişandırlar.)

İşittim ki kalbinizde hiyanetten eser varmış,
Bir sır kalan aşkınızı bu günlerde matem sarmış;
Düne ait maceralar unutulmak istenirken
Uzun saçlı bir genç sizi yolunuzda hep ararmış!

Sormuşsunuz: «beni böyle yollarımda arayan kim?»
Siz ne çabuk unuttunuz o günleri ey sevgilim!
«Söyle; beni severmişin» diyen haygın bakışlarla
Yıllar var ki olmuşsunuz gençliğime siz bir hakim.

Şarkın eşsiz bir güzeli diyorlarken bütün size,
En nihayet esir oldum mecnun gibi neş'enize,
Bir bakışta beni alan iri, yeşil gözleriniz
Benzetmişti bu gönlümü öyle coşkun bir denize.

Bazan oldum o yollarda bağıri yanık bir serseri,
Sévda bana göstermişti görmediğim izbeleri,
Bazan döktüm göz yaşları hazan olan gençliğime
Bak başımda okunuyor o günlerin bir eseri.

Hasret iken her neş'eyle, aşk denilen o bahara,
Benim için bu diyardan imkân yoktur hiç firara,
Muterifim, sen bir ümit olmasaydın ey sevgili,
Karar vermiş bulunurdum gene yasımda intihara!

Söyleyiniz, ruhunuzda benliğimden eser varsa,
Beni sevmek, benim olmak sizin için son kararsa
Bahtiyarım işte o gün... Fakat bilmem bu sükuttan
Korkuyorum aşkımtızın nihayeti son baharsa!...

Eylül 1333 RIFAT NEJDET

mahsul, hayvan ve saire yetis- tirerek bundan azami istifade eder ve taavün ve tesanüdün faydelerini bilfiil öğrenir.

Taavün şirketi paranın dü- şmanı değil, parayı tesanüdü tevhit ve tahkim etmek için cemiyetin iyiliğini istihdaf eden

yeni ve terbiyevi bir şirket usulüdür. Tesanüt saadette tevemdir. Tesanütsüz saadet olmaz. Binaenaleyh, şimdiden mektepler taavün şirketinin esaslarını, maksatlarını çocuk- lara öğretmeli ve tatbik ettir- melidir.

ALİ RIZA

Yeni mekteplerde tedris usulleri

Tabii ilimler, hayvanat, nebatat, tabakat, fizik, kimya, riyaziyyat, ana lisan, ecnebi lisanları, tarih, coğrafya

Ayrı bir eserde başlı başına tetkike değen tedris usullerinden burada ameli ve umumi bir surette bahsedeceğiz. Bu bahisler ders programlarının yeni mekteplerde nasıl tatbik edildiğini gösterecektir.

1-TABİİ İLİMLER

HAYVANAT, NEBATAT, TABAKAT

Spenser, haklı olarak(ekseri çocuklar fitraten tabiiyattır) deyor. Yalnız çocukların zihni alâka ve ihtiyaçlarına cevap verdiği için değil, fakat (7-10) yaşları arasında iş itiyadını, tenkit kabiliyetini, ilmi taharri ve kontrol iktidarını vermekte çok ehemmiyetli rolleri olduğu için yeni mekteplerde Ulumu tabiiye tedrisatı zihni terbiye- nin mihverini teşkil eder. Tabii ilimler, binlerce renk ve hareket amilleriyle hissi tecessüsü tahrik ederek çocuğu, doğrudan doğruya hayatın eşkâl ve se'niyetleriyle, insan sa'yinin tabiat kuvvetlerini beşeriyet nef'ine râm eden tecellileriyle temasa getirir. Hareket ve inşa ihtiyaçları için çocuk bu dersde binlerce tatbikat fırsatları bulur.

Şimdi bu tedrisata hakim olan prensipleri görelim :
I — Tarassut ve tecrübe. Canlı ve istifadeli bir tabiat tetkikinin ilk şartı tedrisatın müşahhas olmasıdır. Bunun için çocuğu tabiat, eşya ve hadisat ile karşılaştırmak lâ- zımdır.

Bu sebspten az çok şekilden ibaret olan resimlerle ve cansız eşya delâletile kitaqdan oku- tulan hayvanat dersi yerine, canlı, müşahhas se'niyetlerin

doğrudan doğruya tetebbunu tercih eden hayvanat dersi vardır. Bütün tedaisatın temeli olan tarassut ve tecrübe bundan başka atıdaki mülâhazatı ihtiva eder :

2 — Hayvan nebat, arazi tetkikine en bariz vasıflar- dan, en yakın cihetlerden başlanır. Meselâ bir hayvan evvelâ, haricî kısımlarıyla?

sonra ihtiyaçlarıyla, gıdasiyle, adetleriyle, itiyatlarıyla, tetkik edilir.

3 — Evvelâ en yakın mu- hitin tetkikinden başlanarak yavaş yavaş daha geniş muhi- tlerin tetkikine geçilir. Şu halde tabakata evvelâ en yakın arazinin, yani mektebin lühnk ve rüsübünü tetkikinden baş- lanır.

4 — İhtiyaçlarımızı tata- buk etmesi için muhiti tetkik faaliyeti tedrisata ameli bir şekil verir. o halde hayvanların nebatların insanlara faydası nedir?.. Mahsullerinden nasıl istifade edilir?.. sanayideki istihaleleri nedir?.. bunlara ehemmiyet verilir.

5 — Yeni mekteplerde bu suretle anlaşılan tahsil, hadise- lerin alel'ade bir tarzda hafı- zaya yığılmasından ibaret de- gildir. Asıl matlup olan hedef yavaş yavaş (umumi fikir) lere

(kanun) lara yükseltmektir. Mektepte ziraat ve bağçe işlerinde yapılan tecrübelerde bir nebatın muhtelif nemâ saf'alarını takip eden çocuk müşabih ve muhalif noktaların müşahadesiyle mukayese kabi- liyetini terbiye eder. Hayvanlar için de böyledir. Meselâ, kur- bağanın istihalesi tetkik edilir.

Yumurtaları, haricî galse- meli ilk şekli, haricî galseme- lerin gaybolduğu ikinci şekli, iki ayaklı üçüncü şekli, kur- bağaya yakın dördüncü şekli, beşinci tam kurbağa şekli şişelerde alkol içinde saklanır. bir diğer bahisde mektebin inekleri ve sair hayvanları üzerinde aynı tetkikat yapılır.

6 — Muntazam müşahade ve mukayeseler. (ta'mim), (Terkip), (Tasnif) kabiliyet- lerini ihzar eder. bu kabili- yetler (sıhhat) ve (kat'iyet) in ruhü, eyi bir (seciye) nin mebdedir.

Yakın muhitin, yani me- ktep arazisinin haricine çık- maksızın elli altmış nevi, ağacı tasnif etmek, bunların çiçek- leriyle, yapraklarıyla kollek- siyonlar vücuda getirmek mü- mkindir.

7 — Yeni mekteplerde hi- kemî, kimyevî, coğrafi, tarihî bütün bilgiler onunla alâkadar

olan hayvan, nebat, toprak hadiseleri etrafında toplanır.

Elişlerinden, bil'hassa resim haşarat kutuları için mukavva işleri, nebat ve hayvanların kalıp alma işleri, (Terrarium) inşaatı için marangozluk bu faaliyetlere raptedir.

8 — tarassut ve tecrübe dedğimiz şeyler, bazı şart altında ve ancak bazı vesaitin yardımıyla kabili tatbiktir.

Mektebin kırdı tesis edilmiş olması tabiat tetkiki için tarassut ve tecrübelerin en iyi şart dahilinde icrasına müsaittir.

Böyle bir muhitte çocuk her cihetten kendini ihate ve tahrik eden hayat ve tabiatı bilâmaksat tarassuttan, kasdî ve usulî bir tarzda tarassuda geçmeğe tabii mukteldir.

İşte hayvanat dersleri için bir misal :

A — Çiftlik, kümes, petek. Yeni mektep talebelerinin inek, domuz, tavuk, güğercin ördek, tavuşan, keçi, köpek gibi hayvanların bakımlarıyla meşgul olduklarını söylemiştik. çocuklar bu hayvanların hayatlarını tetkik, inkişaflarını takip, gıdalarını, meskenlerini teminederler. İneklerin yavru lamasına, tavukların kulaklamasına, nazaret ederler.

Bir talebe bu faaliyetleri şöyle tasvir ediyor :

İnegimiz

Geçen sene, bizim talebe ziraat derneği tatilden sonra bir inek almaya karar vermişti. Hoşumuza hitsin diye inek daha evvel satın alındı. Ahırda Breton cinsinden güzel bir küçük inek gördüğümüz zaman hayret etmedik. Büyük siyah

FIRTINA

Zincir gibi uzandı gözümde dizi dizi
Bu yol tükenmiyor hiç geçmiyor dakikalar,
Nasıl coşduruyorsa fırtınalar denizi
Şimdi ufuklarımda benimde fırtına var

Başım dalgalar gibi çarptı sert kayalara,
Göğsümü daraltıyor şakağımdaki yara,
İnsan diye kendime bakımda kara kara
Boğulmağı istedim kabul etmedi sular.

Zincir gibi uzandı gözümde dizi dizi
Her geçen dakikamın artan simsiyah izi
Nasıl coşduruyorsa fırtınalar denizi
Benimde hayatımda şimdi bir fırtına var

GELÂL ENVER

gözleri, pembe burnu, eğri güzel boynuzları, siyah ve beyaz tüyleriyle derhâl bu hayvanı sevdim. her kesin, inekler aptal olur, demesine rağmen ben onu bil'akis zeki buluyorum. Yemek zamanında ahıra girerken elimizi boş gördüğü vakit bize ne garip bakıyor?.. Çok şükürki kendisini uzun müddet bekletmiyoruz. Mektepte inegimizin doğması da bizim için bir hadise oldu.

Dikensiz gül olmaz derler. Bir inek sahibi olmak ne güzeldir? fakat bu hayvanın günde beş defa yemegini vermek, yatağını yapmak, südünü sagmak lazımdır. mektebimizde her hafta değişen iki talebeden mürekkep bir posta işte bu işleri görürler.

Yerlilerin (20-25) litrasına mukabil Breton inekleri günde

vasatı olarak (10-15) litra süt verirler. Yerlilerin sütü Bretonlara nisbeten tere yağı itibarıyla çok fakirdir. İnek insana en nafi, hayvanlardan biridir. Sötünden tere yağı peynir yapılır. Etinden, hatta kemiklerinden, boynuzlarından sanayi de istifade edilir.

Ticari kıymeti çok büyük olan bu hayvana, lazımdır ki, mu'tat olandan daha tatlı muamele edilsin. Temenni edilirdi ki, bir inegin sıhhat kaidelerine göre nasıl bakılacağı, ve bu rıkn nasıl ıslah edileceğini öğreten bir çok numune çiftlikleri tesis edilsin.

Talebe mecmuasından çıkarılan diğer bir parça :

Mektep hayvanları

Mektepte bir çok hayvanlarımız arasında, iki inegimiz, köpeklerimiz, tavuklarımız,

İktisat Bahisleri:

Kağıt Sanayii ve Himayesi

Bu tabirle ancak kağıt ve kartonun memlekete hiam olarak verak halinde getirilmesini ve bunlardan mamul eşyanın memleket sanayiine sokulmasını murat ediyoruz.

Filhakika vatan semasının da kağıt ve karton fabrikalarının dumanlarını da görmek her türkün dilekleri arasında bulunmalıdır. Ancak bu günkü iktisadiyatımıza göre daha bir müddet, yüksek sermayelere ihtiyaç gösteren ve beynelmilel piyasardaki rekabetler hasebiyle esasen yüksek bir kâr vermeyen kağıt imali işini biraz sonraya bırakabiliriz.

İktisat işlerimizde, teşebbüs edeceğimiz yeni sahelerin malî ve ilmi kudretlerimiz ve

bilhassa ihtiyaçlarımızla mütenazır olması şarttır. Mesela memleketin kaput bezi ihtiyacını tatmin etmeden sun'î ipek fabrikası yapmak veya böyle muhtemel bir teşebbüsün himayesini düşünmek lüzumsuz bir ifrat olur. Bu güne kadar ki iktisat sistemimiz ise bir tefritti. Bu meyanda zarf, defter, karton ve sair kağıt mamulâtı şimdiki tarifede himaden bûsbütün mahrumdu.

Bu makalemizde bunlardan zarf imalini tetkik edelim:

Kabul edilen himaye tarzının hakiki ifadesi olan tarifelerimiz; şimdiye kadar kağıt için kiloda 4,5, zarf için ise 10 kuruş resim almak tadr. 1000 zarf için 200 ku-

gügercinlerimiz, tavuşanlarımız var. İki inek arkadaşlarımızın geçen sene yaptıkları ahıra yerleştirilmiştir. bunların biri siyah benekli, uslu tabiatlı Breton cinsi zarif bir hayvandır. (Paskalya) bayramında geldiği için buna (Pakeret) ismini verdik. diğeri beyaz renkli, kıskanç yerli bir inektir. Buda çok büyük olduğu için adını (mamut fili) koyduk. Bekçi köpeğinin çiftliğin yanında fuğladan kulübesi var. (Bergo) dediğimiz bu köpek, kestane renkli güzel bir ihtiyardır. (TOP) isimindeki siyah köpeğimiz ise çok gençtir. serbest kalmağı çok sever. bunun da kulübesini geçen sene mektebin küçükleri yapmışlardı.

Geçen gün domuzlarımız geldi. Bunlar tepeden tırnağa kadar pembe ve mini mini şeyler. Kulakları daima gözlerinin üstünde, fakat maal'esef kuyrukları (tapa çekeceği) gibi kıvrık değil. Tavuklarımız çiftliğin yanında, onlara mahsus bir kümeşte. Her cinsten tavuğumuz var. Her gün çok yumutlayolarlar. Horozlarımız da var. Beyaz ve mavi renkli güğercinlerimiz şimdi bir düzine oldu. Bunları mısır buğdayı ile besleyorum.

Yeni mekteplerde arılar üzerinde müşahedeler yapmak üzere kullanılan petekleri de zikretmek isteriz.

—Bitmedi

Ahmet Hikmet

ruş vasatı fiat ve üç kilo siklet kabul edebiliriz. şu halde bu fark % 8 demektir. Avrupa fabrikaları zarflarını üç ay vade ile satmaktadırlar. Memleketimizde faiz bu müddet için yüzde dört buçuga balığ olur. şu halde bir müteşebbis memlekette zarf imaline kalkarsa lehinde ancak % 3,5 gibi bir fark bulacaktır. Halbuki sarfiyatı yüksek ve devamlı olan eski rakibin. Türk müteşebbisin de müracaat edeceği kağıt fabrikası nezdinde % 3,5 dan fazla bir muzaheret bulacağı muhakkaktır.

Ayrıca kağıdın zarf haline girinceye kadar kaybedeceği kesinti sikletinin fabrikadan Türkiye'ye kadar nakil ve gümrüklerimize ihrac masraflarında düşünmek lazımlı gelecektir. Yine düşünmelidir ki bu san'atlar; maliyet fiatını istihsalin çokluğu nisbetinde ehven düşürür. Halbuki Türkiye henüz beynelmilel piyasada bu eski fabrikalara rekabet edecek derecede istihsale giremez ve memleketin ihtiyacı ile mütenasiben çalışmak için tesisatını bile dar tutmak zaruretindedir.

Bu kadar tafsilattan sonra vazih olarak anlaşılacaktır ki tarihe kavuşacak olan bu günkü tarifemiz memlekette bu san'atın yaşamasına kat'iyen imkân vermeyecek bir şekildedir.

Muamele vergisine gelince; tarife gibi müstakir bir himaye sistemi sayılamaz.

Halbuki **Zarf imali**: me-mleketimizde pek yüksek sermaye ve teknike ihtiyaç göstermiyen işler arasındadır ve komşu devletlerin hepsinde de imal edilmektedir.

Himayede bir iki müteşebbisin lehine bütün vatandaşları haraca kesmekten şiddetle hazer edilmek lazım geleceğini biliriz. Fakat düşünmelidirki **Zarf imali** bir iki kişiye inhisar etmeyecek derecede taammümü müsait bir iştir. Nettekim kolonyacılık bu günkü tarifiede müsait bir muzaheret malik olduğu halde yerli amillerin serbest rekabeti ile bu muzaheretin menfi bir tesiri yoktur. şu halde **Himaye** vatandaşlar lehine rücu etmiştir.

Zarf ve kağıt sanayiinin de buna tabi olacağı şüphesizdir. Avrupadaki büyük fabrikalar; himaye çenberlerini aşmak için büyük sermaye ve teşkilatlarından bir kısmını diğer devletlerin hudutları içine sokuyorlar.

Bir çok alman kağıt mamulâtı ve mürekkep fabrikalarının Rusyada, Sırbistan'da ve Macaristanda imalât merkezleri tesis emekteki mecburiyetleri bu noktadandır.

Bizim bunu hatırlatmaklığı: yapılacak himaye doğrudan doğruya vatandaşları bir iş sahasına sokamazsa bile; ecnebi sermayelerin, memlekte tesisat yapmağa mecbur olacıklarını arz etmek içindir.

Türk iktisadiyatı ise memleket lehine olduğu müddetçe yabancı sermayeye fevkelâde itina ve hüsnü kabul göstermektedir. Siyasette olduğu gibi iktisadiyatta da mutlaka bir

DİVAN

Mısra sultan etseler istemem kalan
Dost ağlayıp düşman güldükten kerî
Karaca oğlan

Çekil git yanımdan, kandırına beni,
Dökme göz yaşları, bahanedir bu
Kalbine hâkim ol! andırma beni
Kırılan gönüldür pervanedir bu.

Günahkâr bir kadın murada ermez
Ağyar bahçesinden gül vefa dermez.
Yaralı gönüller bir fidan vermez.
Anlatma bana aşkı... efsanedir bu!

İçtiğin piyale kevserden mi dir?
Muhabbet sunduğun esmerden midir?
Söyle hain; kalbin mermerden midir?
Çürümüş gözlerin, nişanedir bu.

Göğsümde ant içtin, demek yalanmış,
Sevilen aşuklar, derde salanmış
Her çiçekten bir bal lezzet alanmış.
Ağla gönlüm... hükmü zamandır bu

Hey Hikmet! bağıın kan dola gelmiştir.
« Herkes ettiğinden bula gelmiştir »
Goncalar kahrolup sola gelmiştir,
Merhamet kılın bir mestanedir bu...

27-2-929 İzmir

Hikmet Turhan

ecnebi düşmanlığı gütmekten çok uzak bulunuyoruz.

Vatandaşlar lehine türk işçiliğini artıracak her teşebbüs muhtaremdir.

Eger elimizde Türkiye gümrüklerine giren zarfların miktar ve evsafına ait esaslı rakamlar bulunmuş olsaydı himayenin hangi nisbette olacağını da tesbit mümkündür.

Ancak kabul ettiğimiz iki yüz kuruş ta % 50 bir fark olmak üzere kiloda 30 kuruş resim koymakla maksadın hasıl olacağını tahmin edebiliriz. Yalnız bu esas kağıt resminin aynıyle ipka edildigine göre, dir.

Kemal Turan

Edebî Hayatımın Hatıraları

Muharriri : Maksim Gorki

— 1 —

Darülfünunda tahsil için kazana gittim. bununla beraber muvaffak olamadım. Bu fikir bana N. Evreynof isminde sevimli ve kadın yüzlü bir lise talebesi tarafından telkin edilmişti. kendisi benimle birlikte aynı evin tavan arasında ikamet ediyordu, daima okuduğumu görünce benimle yakından alakadar oldu. yekdiğerimizi tanıdıktan sonra Evreynof, tabiri veçhile (ilim için müstesna kabiliyeti haiz olduğumu) söylüyordu) (Tabiat sizi ilme hizmet için dünyaya göndermiştir) Sözüni her vakit tekrar eder ve başını mağrurane bir eda ile sallardı. Ben o zamanlarda bir kobayın ilme hizmet edebileceğinden gafil bulunuyordum. Evreynof ise darülfununun benim gibi gençlere ihtiyacı olduğundan heyecanla bahsediyordu. zavallı çocuk! bunda Mişel Lomonosovun gölgesini arıyordu. Evreynof diyordiki: —Kazanda evimizde oturacaksınız baharla kışta Lise derslerini takip edeceksiniz, bir kaç imtihandan geçtikten sonra (imtihandan bahsederken daima «birkaç» kelimesini kullanıyordu) sonrada (bir âlim)olacaksınız. Evreynofun söyledikleri çok sade ve kolay şeylerdi. Çünkü kendisi henüz on altı yaşında idi ve iyi bir kalbe malik bulunuyordu. İmtihanlarını verdikten sonra gitti. Bir az sonra ben de ahalisinin yarısı

sını Tatar teşkil eden küçük bir kasabanın bir katlı, bir evinde bulunuyordum. Bu evceğiz تنها fakir ve dar bir yolun kenarındaki küçük tepe üzerinde inşa edilmişti.

Duvarının arkasındaki boş arazide bir çok çiçekler ve yabancı otlar peyda olmuştu. buradada tuğladan yapılmış fakat yangından tahrip edilmiş bir bina vardı, altında serseri köpeklerin doğup öldüğü geniş bir mahzen bulunuyordu. Mekteplerimden birini teşkil eden bu mahzeni pek iyi hatırlıyorum.

Bir anne ile iki çocuktan ibaret olan Evreynof ailesi sefil bir pansiyonda ikamet ediyordu. Daha birinci gündən itibaren çarşıdan gelen kadının ne facialı bir ızdırapla zayıf eli mutbâk masası üzerine koyarken bu müşkil meş'eleyi halle çalıştığına şahit olmuş-tum: O bu fena etin parçasından, kendini hesap etmeksizin; üç delikanlı için kâfi bir gıda çıkarmak istiyordu, mavi nazarlarında işten yorulmuş bir beygirin son gayretini andıran ümitsiz ve tatlı bir kudret parlıyordu, bu zavallı beygir dik yokuşta araba çekiyor tepeye vasil olmaya-çağını biliyor, buna rağmen çekmekte devam ediyordu. eve yerleştikten üç dört gün sonra çocukların uyuduğu bir sabah mutbâkta sebzeleri ayıklamak suretiyle kendisine yardım

Tercüme eden: Asım İsmet
ederken ciddi ve hürmetli bir tavırla: burada ne yapmağa geldiniz? dedi. Darülfünunda okumağa alının derisiyle birlikte kaşlarının da kaldırdı, elini keserek, akan kanı emerken sandalyasına oturdu ve derhal kalkarken:

—Ah şeytan, dedi. parmağın sararken ise bana şu komp-limanı yaptı:

— Siz sebez ayıklamasını çok iyi biliyorsunuz. Nasıl bilmezdim. kendisine bir gemide çalıştığımı anlattım, bunun üzerine: — gemide çalışmağı darülfünuna girmeye kâfi mi, addediyorsunuz? dedi. bu zamanda insanların mizacını fena anlıyordum. ilim mabedinin kapılarını bana açacak olan faaliyet plânından bahsettim, içini çekerek:

—Ah Nikola, Nikola dedi bu esnada tuvaletini yapmak üzere Nikola mutbağa girdi her vakitki gibi endişesiz, neş'eli şaşkın görünüyor.

—Anne, dedi, küçük poğaça yapmak fena olmayacak? Kadın sakınane:

—İyi, iyi diye cevap verdi. mutbağa ait malumatını göstermek istiyerek bu etin poğaçaya iyi girmeyeceğini bununla beraber kâfi derecede olmadığını söyledim. kadın kızdı ve bana hitaben öyle şeyler söyledi ki kulaklarının kızarup uzadığını hissettim. bir demet havucun almak için dışarı çıktığı zaman Nikola

göz kırptı ve validesinin tavrı harekâtını izah için :

— Annem fena tabiatlı bir hanımdır, dedi ve iskemleyle oturarak kadınların umumiyetle erkeklerden daha asabi olduklarını ve bu halin onların tabiatı iktizasından olduğunu ve bunun gayri kabili ret bir surette ciddi birer âlim olan İsviçreli Stuart mil ile bir İngiliz tarafından izah edildiğini söyledi. Nikola tahsilimle çok yakından alakadar oluyor ve her fırsat ve hadiseden istifade ederek hayatta çok elzem bulunan ve onsuz yaşanmayacak olan malûmatı dimağıma yerleştirmeye çalışıyordu. kendisini hırsla dinliyor ve o zaman Fukolt, Rosfukolt Roşjakelin isimlerini dimağında karıştırıyor ve bunların aynı şahsa ait olduklarını zannediyordum.

— Bundan mada Lavoizie ile Dumurieden hangisi diğerinin kafasını kestğini hatırlıyamadım. sevimli çocuk beni adam etmeği samimane arzu ediyordu.

— Bunu itimatla söylüyor fakat benimle ciddi surette meşgul olacak vakte malik bulunmuyordu. gençlik gurur ve safveti validesinin ne kadar çalışma ve hile bahasına evi idare ettiğini görmesine mani oluyordu. beceriksiz ve karanlık ruhlu olan kardeşi ise hiç farkına varmıyordu. Bana gelince uzun zamandan beri mutbağın sun'ı iktisadiyatını bildiğim için çocuklarının midelerini aldatmağa ve doyurmağa mecbur olan bu kadının ferasetini yakından görüyorum, bununla beraber yabancı ve lüzumsuz bir misafirim; (kendimin) buradaki

İstiklâl Mücadelesinde

ANADOLUDA KADIN MEKTUPLARI

—1—

12 Ağustos 337: Bulu: Sevgili hemşireciğim Adile: on günden beri buradayız. Sana sık sık mektup göndereceğimi vadedmiştim. gördüklerimin, duyduklarımın, önda birini sana yazabilsem benim için ne mutlu... Anadolu'ya ilk adımımı attığım gün meçhul bir ormanın içine giren bir kadın vaziyetindeydim Anadolu bence ıssız korkunç çorak bir ülke demektir. İlk geçtiğimiz yollar bilsen bende ne garip izler bırakıyordu. Harap şosaların iki tarafındaki yıkık köyler gelip geçenlerin merhametini üzerine çekiyor gibiydi. Köy kadınlarının açık saçık öküzlü arabaları içinde türkü söyleyerek köylere öyle bir gidişleri varki türk kadının ne büyük bir kuvvet olduğunu derhal anlıyorum yolda bir çeşme başında mola verip dinlenen

mevcudiyetini ve manasız vaziyetini bir türlü anlayamıyordum. tabii idiki yediğim her lokma ekmek bir taş gibi ruhumun derinliliğine düşüyordu. Binaen aleh kendime bir iş bulmağa teşebbüs ettim. daha sabaleyin, bir daha evde yememek üzere evi terkettim, ve hava fena olduğu için evin yanındaki meçhul mahzene girdim. Orada gebermiş kedi ve köpeklerin pis kokularını teneffüs ederek, rüzgârın iniltisini ve sağnağın gürültüsünü işidirken anladım ki Darül-

köylü kadından birisinin yanına gittim. Orada olanları etrafıma koştular. Okadar cana yakın halleri varki her türlü yapma hareketlerden uzak. heman iki dakika içinde benimle senli benli olan bu kadınları bilsen ne kadar imrendim. Bana beş dakika içinde belki on dert anlatdılar. Hepsinin derdi büyük hepsinin derdi gönül acısından ibaret... Kimi iki sene dir kocasından mektup almadığını kimi oğlunun harpte yaralanıp hastahane de öldüğünü, ikimsi ekinlerin bereketli olmadığını anlatıyor. Her hareketlerinde bir samimiyet var. genç bir tazenin arkasına Sekiz dokuz aylık bir yavrunun masuman öyle bir kendisini sevenleri süzüşü varki hemen birden insanın göğsüne geçireceği geliyor...

Arabamız çam ormanlarının

fünun benim için hayalden başka bir şey değildi. oraya gitmekten ise Acemistana gitmek daha makul bir hareketti.

Bu zamanlarda, kendimi patatis kadar büyük buğday daneleri yetiştirmek çaresini bulmuş ve üzerinde yaşadığım ve bu kadar şeytani müşkilâtla mücadelede yalnız olmadığımı, bu dünyada, hayırhah kuvvetler icada muvaffak olmuş kur sakallı bir sihirbaz vaziyetinde görüyordum

bayılıcı kokuları arasından gece gece bir hana geldi. Burası bir karakol merkezi. İmiş ormanların gölge ikleri arasına yapılmış olan hanın ne garip hali ver. Bu dağlar başındaki hanın yazın en şiddetli sıcaklarında bile insana gevşeklik veren bir serinlik var. Çam bir oluktan dökülen suyun zemzemesi ağaçların fısıltılarına karışarak köpükleniyor, sanırsın... Kim bilir burada ne kadar insan kışın souklarında ocaklara koça kütükler atarak sabahı etti. yazın sıcaklarında dertli başını dinlendirdi, divarları çatlak odaların hemen her tarafında bir hatıra var bin bir çeşit insan bu uğrak yerine uğramışlar. Manalı manasız şeylerle divarların birer tarafını karalamışlar... Handa bol yağda pişmiş bir yumurta ile bir köy yoğurdu yedikten sonra ayrıldık arabamız kâh iki dağın arasından kâh ufak bir dereden geçerek güneş yüzü görmeyen ağaçlar arasındaki bir yola sapıyor. Anadolu daha ilk günden itibaren bende bir sevgi ve onu şimdiye kadar tanımadığım için bir nedamet uyandırdı. akşam güneş karşıki tepelerin arkasında batarken ortalığı sevimli ve tatlı bir gariplik kapladı ki kendimi ipek siyah tül geyen içli bir kızın loş odasında sandım Bütün tabiatla sanki yalvaran bir nıvaz vardı Tepeler birer birer diz çöküp gözden uzaklaşıyordu. Gözleri sürmeli aşk mabudelerinin تنها vatanları olsa gerek...

Ay, ablak cehresiyle ortalığı aydınlatırken arabacı bize Bolunun bir kartal yuvası gibi yükselen mektebini gösterdi.. bilsen Adile ne mağrur duruşu

var. bütün pencerelerinden fıskıran soluk ışıklar binbir gece masallarını andırıyor. Minarelerde yatı ezanı okunurken dar yollardan şehre girdik.

18 Ağustos 337 Bolu

(Seymen dağlarının sıra sıra yükselen yeşilliklerine bakan bir ev tuttuk. evimizin çok şairane bir manzarası var. Boluda boğaz içinin o ilâhi gece manzaraları gergi yok fakat Adile! buranın da kendine mahsus öyle tatlı sabahları oluyorki: gecenin sessizliğini emen ormanlardan süzülüp yükselen dumanların kıvrıla kıvrıla, büküle büküle güneşe yalvarışları görölmeğe değer. Burada güneş yeşillikler arasından fırlayan bir pırlantaya benzer. Sabahileyin uykudan uyanan şehirde evvelâ bülbüllerin neşidesini dinlersin...

Buranın hanımlarının hele yerli kadınlarının kanları çok sıcak. hepsinin tavrından birer ev kadını olduğu anlaşılıyor giymiş oturuş ve konuşmalarında insanı büyüleyen bir cazibe var. Dillerin ucundan dökülen ne kuyruğu kanadı kesik bir kelimeye nede şıklık satmak için hiç birinde bir tuhafığa tesadüf edilmiyor. hep side hayatlarını ezeli bir esaletin izleri görüyor. Ertesi hafta Muavin beyin hanımıyla gezmiye çıktık. her gittiğimiz yer misafirlik hududunu geç aşan bir sevinçle karşıladı. Nekadar müsaferperver insanlar... Yabancılar ne kadar hürmet ve itibar gösteriyorlar. Burada salon safsatalarından hiç birisi

yok. Türk kadınının buradaki vazifesi belli. O hem çocuklarının mürebbiyesi hem de evinin hakimidir; bütün bir günün yorgunluğunu sofrasında unutan bu aileler gıpta edilmeğe çok değer. Buluyu Adileciğim çok sevdim. söylendiğine göre Anadolu'nun en mamur şehirlerinden birisi imiş. memleketin hali vakır yerinde bir çok zengin evlerine gittik. geliş güzel konmuş çok nadide kıymetli eşya var bazı evlerde İstanbul bile bir çok evlerinde bulunmayan konfor var...

Buranın kızlarında yabancıları taklit hissi okadar fazla ki. bunlar talim ve terbiye sayesinde çok ince bir surette yetiştirilebilirler. Alı ezeli derdimiz olan cehalet. İşte Anadolu'ya için için kemiren en büyük Felâket. buranın kadınları erkeklerinden çok kibar ve nazik...

Her cuma günü kurulan kadın pazarı bolu kadınlığının iktisadi hayatındaki faaliyetine bir numune teşkil eder. Burada genç ihtiyar, güzel, girkin, sık eski püskü bir çok hanımlara tesadüf edersin. hepsininde bir haftalık ev yiyeceğini almak için kümeden kümeye dükândan dükâna giderken görürsün... kadınlar için yapılan kafesler cuma günleri erkeklerle yarıyor. zannedirim. gözlerini kafeslerin aralıklarına yerleştirerek kadınları seyreden zavallılara bilsen ne kadar merhamet ediyordum. Kadınlığı bağlayan taassup bağları kopduğu gün muşeretimiz ciddileşecektir. ilmin ve görüşünün yapamadığı bu işi bir gün mutlaka zaman yapacaktır. Adileciğim Bilmem

Boluyu sana anlatabildim mi?
1-Eylul-337 Bolu

Üç gün evel seyfi ile yolda gelirken gördüğümüz mektubi gezmeye gittik, keşke Adileceğim gitmeseydim. Tüylerimin kabarıp diken olduğunu hiç bir zaman unutamıyacağım. orada az kaldı bayılacaktım Meğer bu irfan yatağı aman Allahın ne facialara şahit olmuş! divalarından akan kanların izleri hala bir soluk kordele şeklinde uzanıp doruyor, burada ne canlar gitmiş, ne başlar uçmuş ne emeller gömülmüş, ne yürekler parçalanmış...

Ankarada doğan kuvayı milliyeyi tepelemek öldürmek isteyen vatansız, vicdansız bazı insanlar bir sürü eşkiya toplanarak buraya hücum etmişler kardaş kardaş öldürmüş. Günahsız memetçikler, yirmi, yirmibeş senelik ümidini taşıyan zabıtlar tüyler ürpertici bir surette öldürülmüş bazıları yaralı olarak sokaklarda inilti içinde dolaştırılmış bir facia ki tarihin (Sen bartelemi) faciasına benzer: insanlar bazı canlı mahlukların vahşisi oluyor. Türk-lüğün tarihinde ebedi leke katacak olan bu facia ne büyük bir felâket... Asırlardan beri bakımsız ve sefil bırakılan Anadoluya İstanbulun ve istanbuldakilerin yaptığı cinayet ve ihanet Adile affedilmez bir kabahattir. Bunu ne tarih! ne de yeni bir hayat ve istiklâl isteyen türklük affedecektir. Yaşamak için, koşmak için kınıldanan Anadolu'yu balatalamak vatanın esareti ve zilletini istemekten başka bir şey medir..? Burada can verenler, burada hayvanlar gibi bo-

gazlananların vatanında hizzmetten başka ne kabahatları vardı Saf anadolunun istiklâl ve hürriyet esen havası benim senelerden beri (atrufiye) olan çevikliğimi bana yeniden verdi, Bugün ben dünkü istanbulda - ki Naciye deyilim, hırçın her şeyi tenkit eden salon dedi kodusu yapan, ihtiyar bir van kedisi gibi yerinde oturan bir kadın değilim. Anadolu'yu ve Anadolu'nun bütün derdini gördüğüm dakikadan beri başkalaştım. Anadolu kahrmanlar yatağı ve istiklâl mabedidir. Giriştiği çetin tecrübeler kendisini yalnız düşmandan değil tıfeyli ve hain insanlardan temizliyecek..

Gelirken korka korka gel -diğim Anadolu'ya bakir pir gönülle bağlandım. Senelerden beri Anadolu'ya reva gördüğümüz fenalıkları düşünüyorum, da ağlıyorum. Ana dolu denilen bu aziz ve müşfik anan bu felâket ve ızdırap zamanlarında beni kucağına bağrına basan ana... Anaların en acıklısı, en duludur. Burada yaşayıpta buraya silah çekenler, bu ekmek kapısına kan akıtanlar emin ol Adile cezalarını çektiler, dahada çekecekler. Onları demirden bir el bir gün mutlaka yakalıyacak ve boğacaktır. Bu şirin kasaba günlerce eşkiya yatağı, kan dervası olmuş her eline silah alan ne aman ne ırz bilmiş. Fırsattan istifade ederek vurmuş kınımış kesmiş ve soymuş.. Vatan istiklâl gönüllerin istiklâlinde doğar. Ankarada doğan bir Mustafa Kemal ben iman edie-

yorumki Türk dünyasına yenden bir ruh verecek, onu yükseltecek ve onu medeni bir millet haline getirecektir. İsyanlar ihtilaller şimdi tarihin derinliklerine gömüldü. Cehaletten doğan nedamet kadar dünyada acaba acıklı ne var? Burada bir varlık hemde istiklâl aşkıdan doğan bir humma var. Anadolu artık yaşamak kurtulmak istiyor. Her gün cephelelere asker gidiyor. Her gün evlerden yeri boş kalan bir insanın acısı yükseliyor. İstanbulda evlatları için günlerce göz yaşı döken analar yerine günlerce garip vatanın zalim ve günahkar ellerden kurtulması için yemin eden evlatlarına vazifelerinin kutsiyetini öğreten en ufak bir aciz karkşısında sütlerini helâl etmeyen analar var. Adile gelde bak Anadolu ne gamip, ne sevimli ve ne aziz bir ülke...

Heimşiren: Naciye

Temize çeken:

Hikmet Turhan

AŞK

Aşk; külli olmayan bir ateştir.

Aşk fecrin kızılığ ile tutuşan öyle bir meş'aledir ki güdüz parlar, mehtaplı gecede devam eder. Bazen sabaha kavuşur.

Fakat ekseriya sabahı bulmadan gecenin sert rüzgârıyla söner. Ve bir daha parlamamak üzere ebedi sakinler diyarına göçer.

Aşk içinde ümit ve ızdırap kaynayan öyle bir kaptır ki hieran ve teselli ateşini körüklerse karşıdan da bazen lâkayt, bazen de manidar ve müphem bakışlar olur.

Aşkın ser'haddi gözler, karargâhı da kalplerdir. Fakat ne tuhafdır ki her karargâhda düşman kumandanı oturur.

Aşk öyle bir meş'aledir ki kalpleri aydınlatırken dimağları karanlığa boğar.

Aşkın mizam ızdıraptır.

Sevginin artmasını istiyormusun?.. Sevgilinden uzaklaş Aşkın heyecanı bedii ise kendisi bedii değildir.

Bazıları heyecan için aşık olurlar, bazıları da aşık oldukları için heyecan duyarlar.

Seadeti heyecanda arayanlar hiç aşık olmamalıdır. Eğer dalgali denize vahşi denirse, aşkıta ruhun vahşetinden başka nedir.

Sevgi ile aşkın farkı: birisinde akıl hissin muavini, diğerinde his aklın hakimidir.

Her istiptat yıkılsa, aşkın istiptadı yıkılmaz.

Aşk bütün mukaddesati ayakları altına aldığı halde kendisi mukaddestir.

Aklın dahisi mübdilerse

BUDA « BENİM FENİKS » İM

Mısırın.. o eski esatir diyarının

«Kevser»i Nilden olan o cennet baharının

Nasıl kahhar bir sıcak varsa şimdi aksine

Amansız bir rakip de türedi Feniksine

Bin şakrak nağme mahpus gür sesinin içinde

O da mahpus ezeli kafesinin içinde

Göklerden daha derin, yıldızlı bir boşluğu

Bir(bakış)dan gördümü başlıyor sarhoşluğu

Başlıyor bir kanatsız kuş gibi çırpınmaya

Yelken olsam diye şu denizleşen yaylaya

Tüy tüy mızrap oluyor kanadı zaman zaman

Gerilmiş sinirlere gecmiyor çarpılmıyor

Bazı pervane gibi dönüp havalanıyor

Mehtabın ışığını görse bile yanıyor

Kan emiyor gagası gurubun sularından

Kanını içmek için sık sık pusularından

Bin bir dişi canavar uzatırken başını

O su diye içiyor cocuğunun göz yaşını!..

Soluyarak çıkıyor bazen az bir yokuşu!..

Kondugu omuzlara bazı bir devlet kuşu;

Bazı da gördüğünü didikleyen bir kartal.

Kaç fidan vücut böyle hırpalanmıştı dal dal;

Armadır her güneşin kızıl yakut tacına

Düşünce yolu yalçın bir gurur yamacına

Baktı ki aşamıyor dibine diz çöküyor

Fondalaşan ne kadar fidan varsa söküyor

Balta, yüzü görmiyen o hieran bağlarından

Bakışlarından o ışık, alev menbalarından

Hızalup ateşliyor o aşka eş yığını

Ve atıyor içine görünen varlığını

Cehennemi içiyor alevlerin tasından

Çok geçmeden dumanlar alevler arasından

Evelki yorgun argın benzerinin aksine

Kavuşuyor ufuklar en çevik Feniksine!

Aynı engin macera, taşıyor aynı lünet;

Gagası kanlı hançer, kanatları akınel..

Tunç ayın gövdesinde ötüyor sesi çın çın...

Bir gün gene çıkıyor yoluna aynı yalçın

Tophıyor dal fidan boylulardan yığını

Az sonra; seyrediyor kendinin yandığını

Sıyrılıp her ateşden su olan hançer gibi

(Bu asrın Feniksi de yalnız benim)der gibi

Kalbim, bir ufka benzer ateşden şal dokuyur,

Gurura diz çökse de aşka meydan okuyor!

Behçet Kemal

hissin dahisi de aşıklardır.

Aşk doğarken insanların

varacağı en son meraklıya

varmıştır... din ve milliyet

dinlemez.

Her aşık kışkanc, her kis-

kanc da hodbindir.

Geç uyutulan aşk çabuk

uyanır.

Aşk hayatın, hayatta aşkın

tezahurudur.

H. Lemi

Türk Ocakları Merkez heyeti

Ocaklıları yeni bir vazifeye davet ediyor

« Türk vatanının istikbali madeni istediği şekle koyan, maddeyi hükmüne rameden nesillerin elinde her tehlikeye karşı mahfuz olacaktır »

Türk Ocağı Merkez Heyeti, Reis Hamdullah Suphi Beyin imzasıyla atideki mühim tami-mi Ocaklara göndererek bütün ocaklıları yeni ve mühim bir vazifeye davet etmiştir. bundan bazı kısımları aynen naklediyoruz:

« İki büyük sebep, umranı, refahı ve serveti maruf olan Türk vatanının, arzun üstünde en fakir, en harap memleketlerden biri haline koydu.

1— Büyük ticaret yollarının değişmesi, Anadolu'nun Asya ile Avrupa arasında bir transit memleketi vaziyetinden çıkması.

2— Avrupanın büyük sınaî hayatı, fabrika faaliyeti karşısında, el ve ev san'atlarımızın, küçük tezkahlarımızın, iflasa mahkûm olması, türk halkını sefaletе götüren en mühim sebepler arasında zikredilmek lâzım gelir.

Türk kasabasının, türk şehrinin üstünde her şey görünür, fabrika bacaları görünmez.

Bundan yirmi sene evvel Osmanlı İmparatorluğu hakkında yazmış olan bir kitap Anadolu sahillerinden görünen İstanbulu tarif ettikten sonra bu koskoca şehir, muhtaç olduğu eşyayı nereden alır? Diye soruyordu.

Yalnız İstanbul değil, bütün türk vatanını göz önüne getirerek sorunuz; bu koskoca memleket, muhtaç olduğu her nevi mamulâtı nerden tedarik ediyor?

Avrupa ve Amerika masnuatinin revaç sahası olan bir

müstemleke gibi, nihayete kadar bu vaziyeti kendi aleyhimize idame edebilir miyiz? »

« İddia ederiz ki avrupa malumatı arasında tedarik ettiğimiz bir çok eşyayı kendi memleketimizde aynı nefaset ve aynı ucuzlukla e.de etmek mümkündür.

Biz bilhassa bu kısım üzerine Ocakların, umumiyetle türk milliyetperverlerinin dikkatini celbediyoruz.

Umumi İstatistik Müdür-lüğünün 928 de neşrettiği kitap bize açıkça gösteriyor ki bütün memlekette her nevi imalat ve istihsalât için alâkadarlar tarafından binlerce müessese vücutte getirilmektedir.

İyi istihsale ve iyi imale doğru yücüde gelen bu büyük hareketi göz önünde tutmak, ona yardım etmek bize istikbal ve istikbalimizi alâkadar eden vetani bir vazife olarak teveccüh ediyor.

Ne alacaksın, nereden alacaksın, parayı kime veriyorsun? buuu her gün kendine sor.

Üstümüzde, evimizde ve müessesemizde kullandığımız eşyanın bugün bir çoğunu, yarın hepsini dahilden tedarik

edebiliriz.

Sulh günlerinde, harp günlerini düşün! Çubayı kendin doku, Demiri kendin döv... Deriyi sen tabakla!

Aziz kardaşımız; Türk Vatanının istikbali, madeni istediği şekle koyan maddeyi hükmüne rameden nesillerin elinde her tehlikeye karşı mahfuz olacaktır. İki mühim noktaya karşı dikkatınızı celbederiz; biri bu rağbetten istifade etmek istiyecek ihtikarcıların hırsı, diğeri cebir yoluna gidecek müfritlerin taşkınlığıdır. Her ikisi bu asil ve mübarek maksada muzırdır. Sen yalnız telkin ve işaret edeceksin ve örnek olacaksın.

Biz kendi aramızda ahdettik Toprağımızda tedariki mümkün olmıyan bir şeyi hariçten al-mıyacağız.

Bu ahdın hesabını istediğiniz vakit size vermeğe hazırız.

Başkalarına yol göstereceksin. Aynı ahdi sen de Ocağında arkadaşlarınla beraber yapacaksın. Ve bize Türk servetini korumak için ne yaptığının malumat verereksin. Bu yolda gayret, en hayırlı işlerinden biri olacaktır. »

BAYRAM

Fikirler muhterem karileriyle bütün fikir arkadaşlarının bayramını candan kutlular ve uğurlu ömürler diler.

İmtiyaz sahibi ve Mes'ul müdürü: **Ahmet Hikmet**